

олиниб экилган-да кузги буғдой ҳосилдорлиги ёўза қатор ораларига экилган кузги буғдой ҳосилдорлигига нисбатан тупроқни ишлаш усуллари-га боғлиқ ҳолда “Ғозғон” ва “Бригада” навларида мувофиқ ҳолда 5.8 дан 11.2 ва 6.0 дан 7.6 ц/га гача кўп ҳосил олини-шини кўрсатди. Тупроққа ишлов берилмасдан экилган вариантларда кузги буғдой ҳосилдорлиги бошқа вариантларга нисбатан юқори бўлмас-да, тупроқни ишлаш-га сарфланадиган харажатларни кам бўлиши ҳисобига самарадорлик кўрсаткичлари анча юқори бўлиши кузатилди.

Хулоса шуки, тажрибаларимиз натижалари Тошкент вилоятининг суғориладиган типик ёўз тупроқлари шароитида маҳаллий “Ғозғон” нави “Бригада” нави-га нисбатан барча ўрғанилган тупроқни ишлаш усулларида юқори ҳосил бериши ва ёўзапоя “корчовка” қилиниб, “отвал” сиз плуг билан 25см

Тупроқни ишлаш усуллари ва нав хусусиятларининг кузги буғдой ҳосилдорлигига таъсири, ц/га, (2017-2019й.).

Тупроқни ишлаш усуллари	Йиллар				Қўшимча ҳосил			
	2017	2018	2019	Ўртача	навдан		Тупроқни ишлаш усулидан	
					ц/га	%	ц/га	%
Ғозғон								
1. Ғўза қатор ораларини культивация қилиб экиш (st).	54.2	58.0	50.4	54.2	-	-	-	-
2. Ғўзапояни “корчовка” қилиб экиш.	56.4	63.4	60.2	60.0	-	-	5.8	13.1
3. Ғўзапояни “корчовка” қилиб+чизеллаб экиш	51.3	54.1	52.0	52.4	-	-	-1.8	-4.1
4. Ғўзапояни “корчовка” қилиб,”отвал”сиз плуг билан 25см чуқурликда ҳайдаб экиш.	63.0	68.2	65.1	65.4	-	-	11.2	20.1
5. Тупроқга ишлов бермасдан экиш.	58.9	65.8	62.8	62.5	-	-	8.3	18.8
Бригада								
1. Ғўза қатор ораларини культивация қилиб экиш (st).	46.3	52.9	59.4	49.5	-4.7	-8.6	-	-
2. Ғўзапояни “корчовка” қилиб экиш.	52.7	58.8	55.0	55.5	-7.6	-7.5	6	15.2
3. Ғўзапояни “корчовка” қилиб, чизеллаб экиш	47.6	54.1	48.8	46.8	-5.6	-10.7	-2.7	-6.8
4. Ғўзапояни “корчовка” қилиб, отвалсиз плуг билан 25см чуқурликда ҳайдаб экиш.	54.3	60.1	56.7	57.1	-8.3	-12.7	7.6	19.2
5. Тупроқга ишловбермасдан экиш.	54.6	59.0	54.8	56.1	-6.4	-10.4	6.6	16.7
ЭКФ ₀₅	4.12							
Ўзгарувчанлик коэффициенти, %	5.2							
Тажриба хатоси	2.94							

чуқурликда ҳайдаб экилган пайкалчаларда энг юқори ҳосилдорлик шаклланиши аниқланди.

А.НУРБЕКОВ, қ.х.ф.д,
Ш.АЗИЗОВ, мустақил тадқиқотчи,
ТошДАУ.

АДАБИЁТЛАР:

1. Нурбеков А. Ўзбекистонда тупроқни муҳофаза қилувчи ва ресурстежамкор қишлоқ хўжалигини юритиш бўйича қўлланма. Тошкент: Ўзбекистон, 2008.- 40 б.
2. Нурбеков А. Қишлоқ хўжалигида ресурстежамкор технологияларнинг афзалликлари ва истиқболлари. // “Ўзбекистон аграр хабарномаси”. Тошкент. 2009 йил. № 1-2 (35-36) 92-96 бет.
3. Nurbekov A., A. Akramkhanov, A. Kassam, D. Sydyk, Z. Ziyadullaev and J.P.A. Lamers. Conservation Agriculture for combating land degradation in Central Asia: a synthesis. AIMS Agriculture and Food, 1(2): 144-156. DOI: 10.3934/agrfood.2016.2.144.
4. Nurbekov Aziz, Amir Kassam, Dossymbek Sydyk, Zokhidjon Ziyadullaev, Seymur Safarli, Hafiz Muminjanov, David Feindel and Jozef Turok. Practice of conservation agriculture in Azerbaijan, Kazakhstan and Uzbekistan. 2016, Ankara, Turkey, 86 pp.
5. Nurbekov A., Khudaykulov J., Ravshanova N., Chulliev A., Rakhimova D. Effect of tillage methods on productivity of winter wheat in the irrigated conditions of Kashkadarya valley. J. “O‘ZBEKISTON ZAMINI.” 2019 йил. 4 – сон, 24-27 б

УЎТ: 937:635.64+632.2.78

ДЕХҚОНЧИЛИК МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРАЙЛИК

ИЛМГА СУЯНГАН ДОҒДА ҚОЛМАЙДИ

Серқуёш юртимиз тупроғида етиштирилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг сифати, таъми, ранг-баранглиги ҳар қандай нозиктаъб хари-дор талабини қондиради ва шу сабабга кўра ҳам жаҳон бозори Ўзбекистондан

келтирилган нозу-неъматларга бўлган эътиёж ошиб бормоқда. Экологик тоза, бозор талабига жавоб берадиган неъматлар ишлаб чиқариш салмоғини ошириш, уни чиройли қадоқлаган ҳолда харидорга етказиб бериш жуда муҳим ҳамда айна

шу тамойилга кўра, дунё бозорида ишон-чли харидорларни топиш мумкин.

Бугун деҳқончилик маданиятини кўтаришда матбуотнинг ўрни бекиёс. Шу маънода илмий нашр - “Agro kimyo himoya va o‘simliklar karantini” журна

муносиб рол ўйнамоқда. Чунки, журнал саҳифаларига назар солсангиз мамлакатимиз олимлари, мутахассислари, фермерлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги соҳасида фаолият кўрсатаётганлар учун ушбу журнал муносиб илмий-амалий қўлланма сифатида хизмат қилмоқда.

Ҳозирги вақтда бутун жаҳонда органик деҳқончиликка бўлган талаб тобора ошиб бормоқда. Чунки, экологик вазият мураккаблашиб бораётган шароитда экологик соф органик ўсимликшунослик маҳсулотлари етиштириш етакчи ўрин тутаяди. Ушбу мақолани органик ўсимликшунослик маҳсулотлари етиштиришда экин майдонларини кузда икки ярусли ПЯ-5-35 плуг билан ағдариб шудгорлашнинг аҳамиятига бағишладик.

Ҳар бир тирик организм, шу жумладан ўсимликлар, ҳайвонлар, инсоният, қушлар ва бошқа тирик организмлар онтогенез даврида, метаболизм жараёнида озикланиши ва ўзлаштирган озик моддаларининг бир қисмини табиий муҳитга, шу жумладан ернинг юзасига ажратиб чиқариб ташлаши табиат қонунидир. Ундан ташқари атмосферада бир қанча тирик организмлар фаолият кўрсатиб қолдиқлари ернинг юза қатламида тўпланади. Самолётлар ва бошқа учувчи ускуналар, метеоритлар ва бошқаларнинг ҳам қолдиқлари ернинг юза қатламларида тўпланади.

Муаммонинг ўта жиддийлиги шундаки, йил давомида ернинг юза қатламларида захарли ва зарарли моддалар билан бирга ҳашаротлар уруғлари ва касалликлар инфекциялари ҳам йиғилиб қолади. Шу боис ерни сифатли шудгорлаш жуда аҳамиятли тадбирлардан биридир.

Тадқиқотларимиз натижалари бўйича ПЯ-3-35 икки ярусли плуг билан ернинг 15-20 см юза қатламини 15-20 см дан пастки қатламга тушиши оқибатида чириш юз беради, тупроқ унумдорлиги ошади.

Мамлакатимиз жанубий минтақалари шароитида экинларни экишдан аввал суғориш ёки шўр ювиш қўлланилган ҳолатда тупроқнинг юза қатламининг зичлашиши янада кучайиб, тупроқнинг пастки қатламларидаги органик қолдиқлар чириши янада жадаллашади.

Расмда ерни кузда шудгорлаш учун қўлланиладиган 3 хилдаги плуглар иш натижаси акс этган.

А ҳолатда чимқирқар П-5-35 плуглари воситасида тупроқ юзасидаги органик қолдиқларнинг тупроқнинг пастки қатламга жойлаштирилмаганлиги акс этган.

Б ҳолатда чимқирқар плуглар билан тупроқ юзасидаги органик қолдиқларининг фақат ярми тупроқнинг пастки қатламга жойлаштирилиши акс этган.

В ҳолатда ПЯ-3-35 икки ярусли плуг билан ернинг юзасидаги органик қолдиқларнинг тўлиғича тупроқнинг 15-20 см

дан пастки қатламга жойлаштирилиши акс этган.

Шудгорлаш натижасида ернинг ағдарилиши тупроқнинг экологик ҳолатини тубдан яхшилаш билан бирга тупроқ унумдорлигини сақлаш ва оширишдаги табиий талаб ҳисобланади.

Унумдор тупроқ деганда тупроқнинг қандай ҳолати назарда тутилади?

Тупроқ унумдор бўлганда унинг таркибида ўрта ҳисобда 5-6 фоизгача органик ва минерал моддалари бўлган 50 фоиз донатор структураси бўлиб, 25 фоизгача намликни сақлай олиши керак. Тупроқни бундай унумдор ҳолатда сақлаш алмашлаб экиш билан бирга ерни ПЯ-3-35 плуги воситасида ағдариб ҳайдашни талаб этади.

Ерни кузда ПЯ-3-35 икки ярусли плуг билан ағдариб ҳайдаш билан бирга алмашлаб экишни доимий йўлга қўйиш лозим. Шунингдек кузги шудгорлашни филдиракли тракторлар билан эмас, балки занжирли тезникалар ёрдамида амалга ошириш лозим. Ана шунда ер зичланиб қолмайди.

Кузги шудгорлаш жараёнида маъданли ўғитларни ва гўнгни илмий талаблар асосида қўллаш талаб этилади.

Исматилла ИРНАЗАРОВ,

профессор, қ.х.ф.д.,

Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти.

УЎТ: 632.3

ТАДҚИҚОТ

ҚАМАШИ ТУМАНИДАГИ ДОРИВОР ТИРНОҚГУЛ – CALENDULA OFFICINALIS L.НИНГ СЎРУВЧИ ЗАРАРКУНАНДАЛАРИ ВА УЛАРГА ҚАРШИ НОАНЪАНАВИЙ КУРАШ УСУЛЛАРИ

Аннотация: мақолада Қамаш тумани ўрмон хўжалигида етиштирилаётган доривор тирноқгул ўсимлигининг сўрувчи зараркунадалари (ширалар) ва уларга қарши ноанъанавий кураш усуллари баён қилинган. Турли фитонцид ўсимликлардан ҳашарот ва касалликларга қарши фойдаланиш ва улардан қайнатмаларни тўғри тайёрлаш учун кўрсатмалар берилган.

Калит сўзлар: тирноқгул, шира, фитонцид, ўсимлик, препарат, ҳашарот, касаллик, зараркунада, ноанъанавий

Аннотация: в статье приведены сосущие вредители (тля) лекарственной колендулы, выращенной в лесном хозяйстве Камашинского района Кашкадарьинской области, а также описаны нетрадиционные методы борьбы с ними. Даны инструкции по применению различных растений - фитонцидов против насекомых и болезней и по правильному приготовлению отваров из них.

Ключевые слова: колендула, тля, фитонцид, растения, препарат, насекомые, болезни, вредитель, нетрадиционный.

Annotation: the article presents the sucking pests (aphids) of medicinal colendula grown in the forestry of the Kamashinsky district of the Kashkadarya region, well as describes non-traditional methods of combating them. Instructions are given on the use of various plants - phytoncides against insects and diseases and on the correct preparation of decoctions from them.

Key words: colendula, aphid, phytoncid, plants, preparation, insects, diseases, pest, unconventional.

Табиатда доривор ўсимликларнинг аҳамияти катта, бироқ уларнинг ўсиб ривожланишига, сифатли маҳсулот беришига

зарарли ҳашаротлар катта салбий таъсир кўрсатади. Зараркунадалар доривор ўсимликларни узлуксиз зарарлайди, улар-